

PRACTICI DE UTILIZARE A METODELOR INOVATIVE DE PREDARE- ÎNVĂȚARE ÎN CADRUL UNIVERSITĂȚILOR CU PROFIL ECONOMIC

PRACTICES OF INNOVATIVE TEACHING-LEARNING METHODS USED IN ECONOMIC UNIVERSITIES

Tatiana GAUGAȘ

*ASEM, Chișinău, Bănulescu Bodoni 61,
Departamentul Marketing și Logistică*

Abstract:

The overall quality and efficiency of higher education institutions in Moldova was declining. At universities in Moldova teaching is still very teacher-centered and focused on the transmission and recall of knowledge from teacher to individual students. The overall aim is to improve the quality of higher education programs in Moldova, so they become more relevant for the labor market, also internationally. This article focuses on the experience and practices of innovative teaching-learning methods used by the University of Gloucestershire, Great Britain and Aalborg University, Denmark. The introduction of these innovative teaching methods will increase the quality of teaching and will make higher education more relevant for business, economy and society. Methods of research used: literature review, comparative analysis among three universities: Gloucestershire, Aalborg și AESM, study visits and students interviews. In the case of foreign universities, teaching-learning activities are based on innovative student-centered methods, such as PBL, Kahoot or experiential learning, institutional factor offering support and creating a favorable environment. Analyzing the results of implementing innovative methods in AESM, there are several conclusions: teachers and students appreciate it more than traditional teaching, it contributes to higher employability of students, but it also requires a more flexible institutional environment and a change of way of thinking.

Key words: *higher education, innovative methods of teaching, PBL, student-centered learning.*

Jel Classification: *A2, M1*

INTRODUCERE

Sistemul de învățământ din Republica Moldova la etapa actuală necesită schimbări radicale și rapide. În țară există 29 de instituții de învățământ superior dintre care 19 sunt de stat, iar competitivitatea acestora este în scădere din cauza metodelor tradiționale de predare axate pe profesor și bazate pe transmiterea cunoștințelor de la profesori la studenți. Odată cu concurența tot mai acerbă atât la nivel național (numărul studenților scade cu 5-9% în fiecare an datorită exodului populației peste hotare), cât și la nivel internațional (posibilitățile tot mai numeroase ale studenților de a învăța în universitățile de peste hotare), pentru a deveni mai competitivi se impune necesitatea implementării metodelor inovative de predare-învățare: metodelor centrate pe studenți, învățarea activă sau/și modelul PBL.

În cadrul învățământului superior se consideră că una din cele mai reușite metode de îmbunătățire a procesului de predare este schimbarea accentului de la profesor spre cel care învață, adică definirea clară a rezultatelor învățării, pe care studenții ar trebui să le atingă la finele disciplinelor predate de profesori. În condițiile actuale, tot mai mult universitatea se axează pe învățarea și predarea centrată pe student, bazată pe elaborarea curriculumului reeșind din finalitățile pe care studenții trebuie să le atingă la diferite nivele.

METODE ȘI MATERIALE

Colectarea și analiza acestor materiale s-a bazat pe analiza surselor documentare din domeniu, pe colectarea informației în timpul vizitelor de lucru la universitățile partenere în cadrul Proiectului ERASMUS + „PBLMD: Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing Students' Competitiveness and Employability”. S-au organizat interviuri și întâlniri cu profesorii, managerii și studenții Universității Gloucestershire, Marea Britanie și Universitatea din Aalborg, Danemarca.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Managementul universitar încearcă să introducă o abordare nouă a procesului de predare-învățare, și anume individualizarea învățământului. Se observă un accent mare pe feedback-ul studenților, analiza gradului de satisfacție la nivel de fiecare disciplină separat, cât și a programului în întregime.

Rezultatele învățării trebuie reflectate pe 3 nivele:

- La nivel instituțional, ca afirmație a ceea ce absolvenții universității se presupune că trebuie să poată face;
- La nivel de program, ca afirmație a ceea ce absolvenții a unui program de studii trebuie să fie capabili să facă;
- La nivel de fiecare disciplină, ca afirmație a ceea ce studenții trebuie să fie capabili să cunoască și să utilizeze la finele unui curs.[1,p.113]

Finalitățile procesului de învățare pentru absolvenți sunt concepute în două direcții: ca cunoștințe și abilități generice care trebuie afișate în toate circumstanțele sau ca atribute încorporate în domeniu sau în cadrul unei discipline.

Autorii recomandă următorii pași înainte de elaborarea finalităților de învățare:

1. decizia referitor la ce cunoștințe trebuie implicate;
2. selectarea temelor ce trebuie predate;
3. decizia referitor la obiectivele predării temei și determinarea nivelului de performanță atins de studenți.

După ce sunt stabilite finalitățile cursului, se verifică dacă există o corespundere și coordonare între rezultatele absolvirii programului și a cursului. Se poate de realizat acest lucru prin reprezentarea hărții curriculumului, care este revizuirea sistematică între rezultatele învățării preconizate programului și rezultatele finale la absolvire, și rezultatele vizate ale cursului și ale programului.

Specialiștii susțin că eficiența predării la profesori depinde de modul de gândire și apreciere a ceea ce este procesul de predare. Sunt cunoscute trei nivele ale filosofiei predării. Primele două sunt modele de învinuire, în primul caz al studentului, în al doilea al profesorului. Al treilea model integrează predarea și învățarea, apreciind predarea eficientă ca încurajarea studenților să folosească activitățile de învățare pentru realizarea finalităților propuse. [2, p.16]

Analizând experiența universităților occidentale cu profil economic, de ex. Universitatea din Gloucestershire, Marea Britanie, sarcina universității “este de a crea o experiență unică și fantastică pentru studenți”, iar aceasta este posibil doar prin trecerea de la lecții cu predare tradițională la cele ce utilizează învățarea activă, metode PBL și orientarea spre angajabilitate a procesului de studii. Elaborarea curriculumului trebuie să țină cont de competențele ce trebuie să le obțină studenții la absolvire, aceste competențe trebuie să le ofere studenților șanse mai mari de angajabilitate în lumea reală.

Se pot identifica câteva direcții care sunt prioritare pentru această universitate:

- *Implimentarea tehnologiilor în procesul de predare-învățare* – utilizarea tehnologiilor și

crearea unei instituții ce promovează învățarea bazată pe tehnologii, de menționat că administrația universității a anticipat tendințele sistemului de învățământ superior: numărul tot mai mic a tinerilor ce aplică la universitate și cererea tot mai mare pentru flexibilitatea procesului de studii, ceea ce a motivat decizia de a aloca spații mult mai mici pentru auditorii, în schimb investiții mai mari în dotarea cu tehnologii moderne. Tehnologiile au un rol important la nivel de predare, de exemplu platforma Moodle este utilizată pentru plasarea tuturor suporturilor de curs, referințelor bibliografice și a sarcinilor, proiectelor elaborate de student. O noutate în procesul predării este predarea electronică: se înregistrează video lecțiile teoretice și se plasează pe Moodle, respectiv studentul se poate uita de cite ori are nevoie și pune pauză atunci când are nevoie, fiind și o abordare mai individuală. La fel, se utilizează pe larg rețelele de socializare și Skype-ul pentru asistența digitală a studenților de către profesor, iar prezentările prealabile a proiectelor studenților tot sunt înregistrate video și plasate on-line, pentru a avea feedback-ul colegilor și a putea îmbunătăți proiectele până la prezentarea finală. În urma analizei nivelului de satisfacție a studenților, s-a observat că 86% de studenți sunt mulțumiți de cursuri, însă nu au același nivel de satisfacție și pentru evaluarea și feedbackul profesorului, studenții nu primesc suficientă atenție pentru evaluarea scrisă și nu primesc suficientă explicație pentru notele în cazul evaluării scrise. Pentru a ameliora situația, profesorii au pus accent pe tehnologii și utilizând camera de la calculator sau telefon mobil, au început să înregistreze video remarcile și obiecțiile față de lucrările scrise ale studenților. Astfel, cheltuind 2 minute per feedback, se obține și o individualizare a procesului, deoarece studentul poate vedea profesorul, iar acesta i se adresează personal. Un alt avantaj este că studentul poate accesa de la telefonul său mobil când dorește și unde dorește, studenții fiind mult mai deschiși să înregistreze video pe skype și să partajeze aceste materiale, drept rezultat aprecierea studenților a evaluării și procesului de feedback a crescut cu 9%. Este comod și pentru examinatorii străini, care pot accesa și mai ușor. Tehnologiile sunt pe larg utilizate pentru colaborarea cu practicienii, Skype, videoblog sau interviuri video facilitează procesul de comunicare. Toate aceste materiale sunt plasate pe Moodle și pot fi accesate ușor. Un mare avantaj al universității este accesul la Internet în sălile de studii și pe teritoriul campusului, ceea ce permite utilizarea așa metode ca Kahoot, dar și predarea într-o manieră interactivă cu participarea concomitentă a studenților din auditoriu. Universitatea din Aalborg alocă toate resursele necesare pentru asigurarea implementării modelului PBL: oferă spații suficiente și de diferite mărimi pentru organizarea și desfășurarea lucrului în grupuri, posibilitatea rezervării în prealabil a acestor auditorii și utilizarea lor până la 10 seara. O altă resursă importantă sunt tehnologiile informaționale, universitatea utilizează Moodle în dezvoltarea PBL și un soft special VBN care susține modelul și este foarte util atât la nivelul comunicării interne (sunt publicate rapoartele proiectelor, verificarea nivelului de plagiere, plasarea suporturilor de curs, informații pentru managementul universității, profilurile profesorilor, etc.), cât și pentru cea externă (informații utile și rapoarte pentru guvern, toate publicațiile etc.)

- Metodele pedagogice inovative

Modelul PBL din Aalborg include proiectul bazat pe probleme reale, autentice, organizarea individuală a lucrului în grup și colaborare. Acest model oferă studenților posibilități pentru acumularea independentă a cunoștințelor, abilităților și competențelor la un nivel academic avansat. Universitatea din Aalborg creează oportunități pentru studenții săi de a coopera cu partenerii externi în soluționarea problemelor științifice, aplicând cunoștințe teoretice și bazate pe cercetare într-un mediu real. Astfel, spre deosebire de universitățile tradiționale, această universitate încurajează dezvoltarea competențelor de comunicare și colaborare. Universitatea susține și promovează implementarea și dezvoltarea modelului PBL , astfel în acțiunile incluse în strategia de dezvoltare 2016-2021 a universității din Aalborg putem evidenția utilizarea PBL pentru dezvoltarea tuturor

programele de studii, integrarea acestuia ca obiectiv de învățare în toate curriculele, principiile PBL fiind parte importantă în asigurarea calității. rolul profesorilor devine mai important deoarece nu doar transferă cunoștințe, ci participă la dezvoltarea intelectuală a tinerilor încurajând creativitatea și colaborarea în grup. Proiectele, fiind interdisciplinare, impun dezvoltarea atât a cunoștințelor teoretice, cât și a aplicării cercetării în cunoașterea mediului real din partea profesorilor.

Studentii au subliniat avantajele modelului din Aalborg: dezvoltarea multilaterală, având posibilitatea să identifice și să soluționeze probleme reale din mediul de afaceri, să coopereze cu parteneri externi și să fie mai creativi.

Universitatea din Gloucestershire încearcă să motiveze profesorii să utilizeze metode cât mai noi de predare, în scopul consolidării procesului de predare – învățare centrate pe student. Sunt utilizate metode de învățare activă, simulări, PBL, predare digitală, Kahoot etc. Chiar dacă din punct de vedere a conținutului cursurile academice sunt asemănătoare, metodele de predare sunt diferite și sunt adaptate specificului disciplinei și finalităților ce trebuie atinse. Profesorii se străduie să schimbe accentul de la predare spre evaluare și feedback, în scopul creării unei experiențe unice și utile a studenților în cadrul universității. Din metodele inovative, se utilizează PBL, în special proiectele în grup, care sunt legate de o disciplină și constituie evaluarea finală a acesteia. Avantajele acestei metode sunt că proiectul este bazat pe o companie concretă, care se implică activ prin oferirea de informații detaliate despre activitatea sa, reprezentanții companiei se întâlnesc cu studenții și participă și la evaluarea acestora, deci studenții lucrează asupra unei probleme reale elaborând și soluții reale, deci sunt mai motivați deoarece înțeleg utilitatea proiectului și capătă abilități practice necesare unui specialist bun. Un alt avantaj al acestei metode este că studenții capătă abilități de a lucra în echipă, ceea ce este foarte important pentru angajatori și abilități personale de ex. convingere, comunicare, prezentarea materialului etc. O noutate pentru sistemul de învățământ din Moldova, ar fi modul de implicare a profesorului în procesul de predare- învățare: el devine mai mult un mentor, care observă și ghidează studentul, dar nu îi dă instrucțiuni exacte ce anume trebuie să facă. La orele teoretice, sarcina profesorului nu este de a transmite materialul, ci de arăta utilitatea lui. De aceea profesorii plasează materialele cursului pe Moodle, iar la lecție dau exemple actuale, discută cu studenții pentru a verifica dacă au înțeles teoria. O altă metodă inovativă de învățare este simularea, ca o componentă a învățării bazate pe experiență (experiential learning), atunci când se formează grupuri de studenți care simulează o companie și rezolvă o sarcină. Este o posibilitate bună pentru studenți de a obține abilități practice necesare pentru angajare, de a testa viitoarea activitate, dar și de a utiliza conținutul cursului în condițiile reale și practice. De menționat, că la Universitatea din Aston, ca metodă pedagogică se folosesc jocurile video, jocuri de roluri prin învățarea virtuală. Aceste jocuri oferă posibilitatea de diverse simulări, în funcție de disciplină și finalități, sunt programe soft care permit mai multor grupuri de studenți să lucreze pe baza aceleiași companii. Toate grupurile trebuie să elaboreze planuri de marketing, să ia decizii privind strategiile companiei etc. Toate rapoartele sunt publicate, ceea ce stimulează competitivitatea și interacțiunea între studenți, precum și crește calitatea prezentărilor. Se observă o tendință de a trece de la evaluările scrise cu întrebări cu variante de răspuns, spre evaluări orale sau cele scrise, dar cu întrebări mai mult deschise, ce dezvoltă gândirea analitică. Universitatea oferă libertate profesorilor în alegerea metodelor pedagogice utilizate, reeșind din specificul disciplinei, finalităților urmărite, dar motivează și încurajează să utilizeze metode cât mai inovative, în acest scop s-a creat un departament separat "CLIPP" (Centre for Learning Innovation and Professional Practice), care se ocupă cu ghidarea și trainingul profesorilor în metode noi de predare, dezvoltarea competențelor de predare, cum să elaboreze și să devină un autor de program academic și un inovator în cercetare-predare în învățământul superior. De menționat că departamentul lucrează cu fiecare profesor individual pentru a ajuta să aleagă și să utilizeze metodele cele mai potrivite

pentru disciplina sa, la fel ajută specialitățile și facultățile să creeze programe internaționale și să se implice în colaborări internaționale.

S-a confirmat încă o dată necesitatea implementării modelului PBL în sistemul de învățământ din Moldova, precum și beneficiile acestuia. Modelul PBL include proiectul bazat pe probleme reale, autentice, organizarea individuală a lucrului în grup și colaborare. Acest model oferă studenților posibilități pentru acumularea independentă a cunoștințelor, abilităților și competențelor la un nivel academic avansat. Aplicând modelul PBL se creează oportunități pentru studenți de a coopera cu partenerii externi în soluționarea problemelor, utilizând cunoștințe teoretice și bazate pe cercetare într-un mediu real. Astfel, se încurajează dezvoltarea competențelor de comunicare și colaborare a studenților. Una din lecțiile învățate este că metoda PBL necesită o implicare mai activă a studenților prin aplicarea cunoștințelor teoretice în analiza unei probleme reale, elaborând și soluții reale. Analizând părerile studenților ce își fac studiile la programul de studiu pilot - Business și Administrare, bazat pe PBL, se poate de menționat că studenții sunt mai motivați, deoarece înțeleg utilitatea proiectului și capătă abilități practice necesare unui specialist bun. Un alt avantaj al acestei metode este că studenții capătă abilități de a lucra în echipă, ceea ce este foarte important pentru angajatori și abilități personale de ex. convingere, comunicare, prezentarea materialului.

Cu toate că ASEM are o experiență de doar doi ani și jumătate în aplicarea PBL, atât profesorii, cât și studenții consideră destul util și oportun respectivul model de învățare/predare/evaluare. Astfel, părțile implicate în proiectul dat au menționat că PBL contribuie nu numai la dezvoltarea unor competențe specifice cursului, dar și a unor competențe transversale înalt apreciate de angajator și necesare învățării pe parcursul vieții, printre care: lucru în echipă, capacitatea de a comunica și argumenta punctul propriu de vedere, managementul timpului și respectarea termenelor de prezentare a proiectelor, soluționarea problemelor reale.[4]

Ca sugestii de îmbunătățire a calității sistemului de învățământ din țara noastră au subliniat:

- Diminuarea numărului de discipline pe semestru
- Introducerea tematicii de semestru și coordonarea tuturor disciplinelor per semestru
- Interdisciplinaritatea predării
- Includerea proiectului bazat pe probleme reale și realizarea lui în grup
- Acordarea unei atenții mai mari metodologiei și analiza literaturii și a bazelor de date din bibliotecă.

Prin implementarea PBL în cadrul ASEM se asigură stimularea inovării și a creativității, inclusiv a spiritului antreprenorial. Implementarea cu succes a programului de studiu, precum și efectele sale de răspândire în întreaga universitate ar putea contribui la dezvoltarea și consolidarea în continuare a integrării colaborării învățământului, cercetării și mediului de afaceri/elaboratorii de politici. Personalul academic va putea excela în predarea bazată pe cercetare, studenții vor învăța și vor putea să aplice teoria în practică, fie în sectorul privat sau public, iar cercetătorii vor colabora cu organizații private și publice pentru a crea și transfera noi cunoștințe.

Angajabilitatea studenților –prioritatea managementului universitar

În condițiile actuale tot mai multe universități se axează pe învățarea și predarea centrată pe student, bazată pe elaborarea curriculumului reeșind din finalitățile pe care studenții trebuie să le atingă la diferite nivele. Implementarea cu succes a programului de studiu, precum și efectele sale de răspândire în întreaga universitate vor contribui la dezvoltarea și consolidarea în continuare a integrării colaborării învățământului, cercetării și mediului de afaceri/elaboratorii de politici (Figura 1).

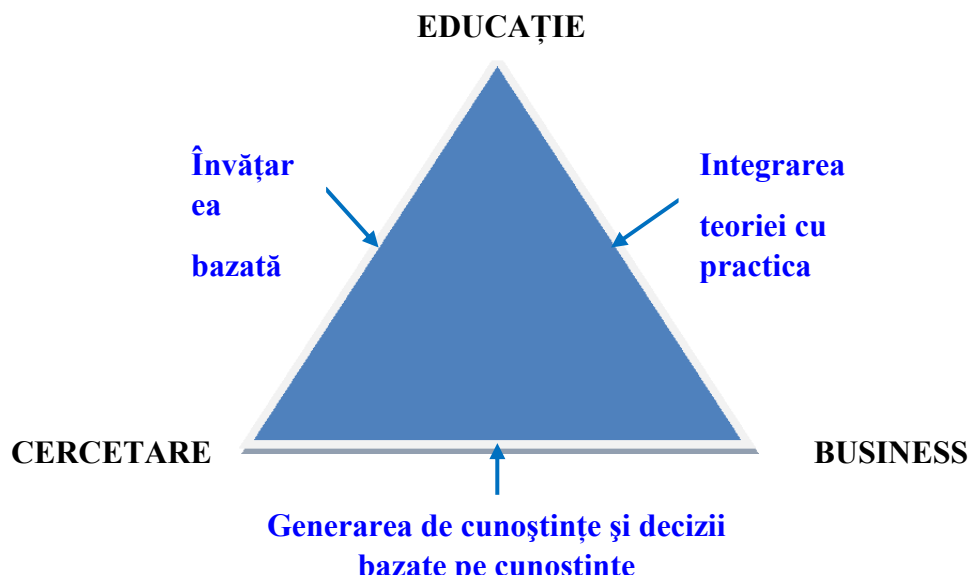

Figura 1. Universitate angajată din punct de vedere social

Sursa: Olav J. Sorensen, 2015,[4]

La nivel instituțional programele de studii se elaborează în funcție de finalitățile și competențele ce trebuie să poseze studenții pentru a se angaja mai ușor și mai rapid în câmpul muncii. Fiecare disciplină la fel trebuie să aibă acel conținut și să fie predată în așa mod, încât studentul să obțină cunoștințele necesare și mai ales abilitățile de a le utiliza în practică pentru a fi pregătiți de a lucra într-o companie reală, de a soluționa probleme reale și astfel de a avea șanse mai mari de angajabilitate în câmpul muncii. Trebuie de menționat conlucrarea activă dintre universitate și mediul de afaceri, atât la nivel de fiecare curs predat (sarcinile sunt actuale și implică probleme reale din economie, iar ulterior proiectele sunt evaluate atât de profesor cât și de examinatorul extern), cât și la nivel instituțional – dezvoltarea unui modul separat “Planul meu pe viitor” (“My Future Plan”) din primul an de studii pentru dezvoltarea abilităților personale și profesionale în scopul angajării mai rapide, cu includerea unui stagiu de cel puțin 30 ore în cadrul unei companii, chiar din primul semestru. Important este că e un modul obligatoriu, care implică și interacțiunea cu un profesor în calitate de tutore. Fiecare profesor are 14-15 studenți, cu care se vede trei ore pe săptămână, în scopul dezvoltării abilităților personale și profesionale precum și orientării în viitoarea carieră. În cadrul modulului se invită și practicieni, care să le vorbească despre diverse domenii și posibilități de angajare, dar și le face un test de angajare, care să îi pregătească pentru procedura de recrutare după absolvire. În luna martie a fiecărui an se organizează săptămâna “Planul meu pe viitor”, pentru a motiva studenții să caute și să se implice în domeniul practic și să acumuleze experiență de lucru. Argumentele managementului universitar în focusarea pe angajabilitate sunt:

- concurența tot mai acerbă în domeniul învățământului superior, deci astfel universitatea poate să se diferențieze printre concurenți și să își promoveze imaginea și notorietatea ;
- analiza din partea studenților a raportului taxe de studii/ valoarea adăugată a procesului de învățământ în decizia de alegere a universității;
- guvernul la fel acordă finanțare reeșind din impactul (rezultatele) procesului educațional , tot mai mult acordând atenție statisticilor și ratingurilor, în care indicatorul de bază este rata de angajabilitate a studenților.

Universitatea din Aalborg asigură și dezvoltă relații apropiate cu partenerii externi, în special mediul de afaceri și organismele publice, numai în cadrul studiilor la programul Administrarea

Afacerilor sunt peste 80 de companii care colaborează cu studenții și le dau posibilitatea să cunoască și să soluționeze probleme reale ale societății relevante cursului sau profesiei.

ASEM dorește ca, în parteneriat cu agenții economici să propunem anual un număr considerabil de teme de proiect de licență/master sau teme de cercetare realizate în comun. Este necesar a fi dezvoltată implicarea agenților economici în așa activități, precum: practica studenților, activitățile de cercetare ale studenților, studiile de caz, proiectele și alte activități incluse în programul de studiu.

CONCLUZII

Analizând rezultatele implementării metodelor inovative în cadrul Universității Gloucestershire și Universității din Aalborg ,precum și experiența ASEM, se pot evidenția următoarele concluzii:

- Atât profesorii cât și studenții apreciază procesul de predare-învățare centrat pe student la un nivel mai înalt decât predarea tradițională, deoarece este actual și permite crearea cunoștințelor și competențelor ce pot soluționa problemele reale;
- În PBL studenții utilizează strategii mai complexe pentru a înțelege materialul și pentru lucrul individual;
- Studenții ce utilizează metode inovative devin mai aprofunțați în abordările lor de învățare, deoarece folosesc surse mult mai variate, în comparație cu studenții obișnuiți care se bazează de obicei pe note de curs sau manualul de referință.

În procesul de predare utilizând metodele inovative pot apărea următoarele dificultăți:

1. Profesorii trebuie să își schimbe mentalitatea și să fie deschiși spre învățarea continuă, deoarece ei pierd poziția de expert.
2. Aplicarea metodelor inovative impune profesorul să regândească modul de prezentare a materialului didactic și de organizare a lecțiilor.
3. PBL are nevoie de flexibilitate instituțională, deoarece presupune studierea multidisciplinară și o infrastructură corespunzătoare organizării procesului de învățare în grup.
4. Interesul scăzut al mediului de afaceri de a conlucra cu mediul academic, ceea ce necesită timp și efort suplimentar din partea profesorilor de a găsi studii de caz și probleme reale.
5. Necesitatea asigurării tehnice din partea universității și creării unui department care ar oferi diverse module de perfecționare pentru profesori în vederea desiminării informației și motivării profesorilor de a le utiliza.

Odată cu concurența tot mai acerbă atât la nivel național (numărul studenților scade cu 5-9% în fiecare an datorită exodului populației peste hotare), cât și la nivel internațional (posibilitățile tot mai numeroase ale studenților de a învăța în universitățile de peste hotare). Pentru a deveni mai competitivi se impune necesitatea implementării metodelor inovative de predare-învățare: metodelor axate pe studenți, învățarea activă sau modelul PBL.În procesul de predare trebuie să ne axăm nu numai pe ce să predăm, ci pe ceea ce am dori ca studenții noștri să știe și cum putem să-i ajutăm să realizeze aceste finalități.

REFERINȚE:

- [1]. John Biggs and Catherine Tang, *Teaching for Quality Learning at University*, 4th edition, Open University Press, 2011, ISBN 13:978-0-33-524275-7
- [2]. Terry Barrett and Sarah Moore, *New Approaches to Problem-Based Learning: Revitalising Your Practice in Higher Education* , Open University Press, 2013, ISBN 13:978-0-33-524275-7
- [3]. <https://www.glos.ac.uk>
- [4]. <http://www.pblmd.aau.dk>